

Současná architektura často vzniká na troskách starších objektů. V některých případech do sebe absorbují původní stavební konstrukce nebo jejich části, chráněné památkové objekty či neočekávané archeologické nálezy. V prvním dílu našeho nového seriálu se podíváme do útrob nejmodernějšího pražského obchodního centra – Palladia.

Na stránkách tohoto časopisu (Projekt 11/2007) již byla prezentována nejrozsáhlejší novostavba v historickém jádru Prahy, multifunkční komplex Palladium za fasádou kasáren Jiřího z Poděbrad na náměstí Republiky. Obchodní prostory se veřejnosti otevřely v říjnu roku 2007, ale příprava projektu probíhala minimálně o celých deset let dříve.

Jednání o nezbytnosti archeologického výzkumu započala v polovině 90. let 20. století a zároveň zástupci investora (Euro Property Fund) řešili problematiku kontrastu novostavby s historickou zástavbou. Vedle výkonných orgánů památkové péče investor konzultoval projekt s významnými osobami naší stavební historie a památkové péče.

Setkání s minulostí v pražském Palladiu

připravil: Vojtěch Kašpar
obrazová dokumentace: archiv Archaia,
Petr Bartáček, Petr Juřina, Vojtěch Kašpar,
Jan Růžička, Isabela Skokanová a Pavel Zoch

- 1 Vstupní šije románského domu 3 z vyšších pater Palladia
- 2 Rekonstrukce románského paláce
- 3 Práce na románském domu

Jednou z řešených otázek, vedle památkové ochrany některých částí areálu kasáren, byla otázka ochrany autentických historických terénů. Přes snahu chránit část plochy před výstavbou nových suterénů bylo přistoupeno k archeologickému průzkumu celého areálu o rozloze 1,5 hektaru. Jelikož stavební podobě, realizačnímu týmu a interiéru novostavby byla nedávno na stránkách Projektu věnována značná pozornost, zaměříme se na prezentaci historické architektury objevené archeologickým výzkumem.

Pod kasárnami a před Palladiem

Výzkum v letech 2003 a 2004 byl nejrozsáhlejším jednorázovým výzkumem v historii pražské archeologie. Nejstarší etapu osídlení (minimálně 2. polovinu 12. až 30. léta 13. století) představují pozůstatky dřevohlinitých domů, vedle nichž výzkum odkryl i torza kamenných románských domů. Areál byl členěn ploty a vykazuje nepochybnitelný urbanizační záměr, přičemž zaniká v souvislosti s výstavbou staroměstského opevnění ve 30. letech 13. století. S počátky Nového Města v polovině 14. století vzniká u náměstí Republiky gotický městský špitál a podél ulic respektujících již současný průběh vyrůstá nejstarší kamenná zástavba řemeslníků (hrnčíři, truhláři – Truhlářská ulice). V ulici Na Poříčí si staví domy personál Králova dvora, zaniklého hradu Václava IV., situovaného do prostoru dnešního Obecního domu. Špitál zanikl za husitských válek nahradil ve 30. letech 17. století kapucínský

1

3

klášter, z něhož doposud stojí kostel sv. Josefa. Pod nepodsklepenými suterény kasárenské budovy byla odkryta superpozice zbytků gotického špitálu, renesanční domovní zástavby a tří zaniklých křídel kláštera s centrálním dvorem a přílehlou zahradou. Po zrušení řádu koncem 18. století byl klášter využíván armádou, zbořen a v polovině 19. století nahrazen novostavbou kasáren. Na průběh výzkumu dohlížela komise koreferentů, tvořená odborníky na archeologii středověkého města, která iniciovala a dohlížela na prezentaci archeologických památek v obchodním komplexu.

Románský palác v knihkupectví

Výzkum zachytil několik unikátních a neočekávaných pozůstatků kamenných románských domů, známých pouze z areálu Starého Města pražského. Pod budovou kasáren bylo odkryto torzo románského paláce o rozměrech 25 x 8 m, členěného ve spodním podlaží na dvě prostory (dům 1). Dvoulodní sál byl zaklenut na čtyři centrální sloupy. K severní kratší obvodové stěně byla z vnější strany přizděna zděná záchodová jámka, která je druhým objektem tohoto druhu v pražském historickém jádru.

Konzervace tohoto objevu a prezentace přímo na místě nálezu představovala pro stavebníka nemalou komplikaci, avšak byla přijata s mimořádným pochopením. Po konzultacích se skupinou odborníků a zástupců stavebníka bylo rozhodnuto o způsobu statického zajištění, obestavění konzervovaného objektu nosným skeletem a zakomponování objektu do komerčních prostor. Náročnou projektovou dokumentaci zpracovával podle podkladů archeologů ing. arch. Martin Líbal ve spolupráci s projektanty pracujícími na vlastním projektu novostavby. Realizaci prováděla firma Strabag a. s., konzervační a prezentační práce Jan Mjartan a Oldřich Hejtmánek.

Objekt byl zavěšen v prostoru a zbaven okolních terénů i mladších stavebních konstrukcí. Po statickém zajištění a vybudování nosného

skeletu byly odstraněny původní fixační prvky. Bohužel bylo konstatováno, že některé partie zdiva byly porušeny či destruovány a bylo nutno přistoupit k rekonstrukci a konzervaci podle původní dokumentace. Objekt je prezentován v knihkupectví NeoPalladium a jeho hlavním prvkem je severní prostor s přizděným záchodovým rizalitem. Podlaha je vyložena replikami opukových dlaždic, středový sloup, nesoucí původně klenbu, je evokován bodově nasvícenou pískovcovou patkou. Náznakově je rekonstruována vstupní šíje a původní terén. Skutečný autentický terén se bohužel rozpadl při stavebních činnostech a musel být nahrazen patinovanou plastovou náhražkou.

Sousední jižní prostor je vyznačen průběhem zdiva v podlahové krytině, zapuštěnou centrální pískovcovou patkou sloupu pod sklem v podlaží a průběžnými skleněnými stěnami s malovanými opukovými kvádrčky, které evokují původní skladbu zdiva. Kombinace skla, původního zdiva i rekonstruovaných částí umožňuje půdorysnou, ale i prostorovou představu o výstavnosti románského paláce, a to především vyznačením klenebních čel a zdiva kresbou na sklo.

Prezentaci je možno zhlédnout ze skleněného přemostění, které společně s mobiliářem chrání prezentovaný objekt a brání kontaktu s návštěvníky. Lacině působí vyznačení části průběhu zaniklého zdiva jinak barevným linoleem. Tuto formu prezentace zvolil nájemce komerčních prostor, který dodržel požadované znázornění, avšak s minimálními finančními náklady.

Na kávu do románského domu

Druhým prezentovaným objektem je torzo kamenného románského domu o půdorysu 12 x 7,5 m (dům 2). V severní části byl ve středu místnosti situován čtvercový základ patky sloupu, v jižní části je možno podobnou patku předpokládat (zanikla). Obdélné přízemí bylo zaklenuto šesti poli křížových kleneb na dva centrální sloupy a objekt byl v jihovýchodním rohu opatřen úzkou

- 4** Rekonstrukce románského domu 2
- 5** Prezentace románského domu 2 před nastěhováním kavárenského provozu
- 6** Rekonstrukce vstupní šíje románského domu 3
- 7** Rekonstrukce románského dřevohlinitého domu 3 se zděnou vstupní šíjí

kamennou přístavbou nástupu na schodiště do patra či vstupní šíjí do zahluobeného suterénu.

V tomto případě se komise odborníků dohodla na konzervaci, vyzvednutí a přenesení objektu do jiné části obchodního centra. Průběhy zdiva byly rozděleny na díly, zabaleny do obalů a jeřábem přeneseny do depozitáře. Po ukončení hrubé stavby opětovně složeny ve vestibulu druhého podzemního podlaží. Objekt je spuštěn o půl patra níže, než byl nalezen, a v důsledku kolize se schodištěm i mírně natočen.

Konzervaci prováděl restaurátor Jan Mjartan s akad. arch. Milanem Janků, který připravoval s dodavatelskými firmami také nezbytnou dokumentaci. Dochované jsou základové partie zdiva, ojediněle se vyskytují nadzemní románské kvádrčky (většinou byly rozebrány na stavbu ihned po skončení funkce objektu). Nedochované části obvodového zdiva jsou vyznačeny v dlažbě odlišným materiálem, podobně jako skladba dlažby interiéru románského domu. V jižní části je prezentováno prostorové řešení objektu dvojicí křížových kleneb naznačených železnými konstrukcemi. V centrální části se nachází replika pískovcové patky centrálního sloupu. Objekt 2 se nachází v kontaktu s návštěvníky kavárny a kamenné konstrukce nesmírně trpí otěrem.

Unikátní vstupní šíje pod eskalátorem

V zadní části vestibulu druhého podzemního podlaží je prezentován třetí z románských objektů (dům 3), zaniklých v průběhu 30. let 13. století. Jde o pozůstatek zděné vstupní šíje s nástupní podestou, která vedla do zahluobeného suterénu dřevohlinitého, a nikoli zděného objektu. Objekt byl rozebrán, konzervován, přemístěn a složen na jiném místě v prostoru prodejních ploch a z důvodu větší názornosti byl pootočen o 180 stupňů.

Podesta z opukových dlaždic a zděná vstupní šíje je doplněna náznakem dřevěné kůlové konstrukce, obvodovou dřevěnou rámovou konstrukcí, částí dřevěné podlahy, náznakovou rekonstrukcí schodů z plexiskla a prostorově naznačeným vstupním portálem. Objekt byl v bezprostředním

kontaktu s návštěvníky, avšak po nedobrych zkušenostech musel být ohrazen nízkým zábradlím.

Za památkami okolo Palladia

Závěrem je nutno zmínit rekonstrukci zaniklé gotické jámky na pálení vápna a gotické i renesanční zástavby v blízkosti obchodního centra na náměstí Republiky. Půdorysy zaniklých zděných konstrukcí jsou vyznačeny v dlažbě náměstí na základě výzkumu a projektové dokumentace společnosti R-projekt. V prvním případě se jedná o zděné nároží kamenné zástavby ze 13. století na rohu náměstí a ulice Na Poříčí. Při vyústění Truhlářské ulice si máme možnost prohlédnout v chodníku vyznačené čelo vrcholné středověké domovní zástavby této tehdy užší ulice. A do třetice, v místě před vchodem do obchodního centra se nachází půdorys pece na hašení vápna, které sloužilo k výstavbě staroměstských hradeb ve 30. letech 13. století.

Vyznačení zaniklých konstrukcí odlišnou skladbou dlažby a použitým materiálem postrádá výraznější podobu a v živém prostoru veřejného prostranství zaniká. Také velikost informačních tabulek, zasazených do stávající dlažby, rozhodně příliš návštěvníků nepřiláká.

O smyslu prezentace

Prezentace archeologických nálezů v centru Palladium je mimořádným a záslužným počinem. Soubor s tlakem na rozsah prodejních ploch přinesl vstřícností investora zajímavou památku dávných časů v nejmodernější obchodní galerii v centru Prahy. Každá prezentace však musí být srozumitelná nejen odborníkům, ale především laikům. Objekty v prostorách Palladia však působí dojmem nedokončeného projektu. Jsou vybaveny informačními panely a pulty, ale spíše provizorního charakteru. Původní záměr 3D prezentací, hmotových modelů, posterů, informačních letáků a výstavy archeologických nálezů nebyl uskutečněn, a to vzhledem k časové tísní způsobené tlakem na otevření centra ke stanovenému datu. Následná snaha investorů i autorů výzkumu již nebyla tak usilovná. Odklad dokončení realizace a nedostatečná popularizace významně snižuje hodnotu této ojedinělé prezentace.

